

Шляхи покращення фінансового стану підприємства в сучасних умовах

Юрій Е.О.

кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри публічних,
корпоративних фінансів та фінансового посередництва
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Руснак Т.В.

студент
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

У статті розглянуто наукові підходи до визначення фінансового стану підприємства. На основі узагальнення останніх запропоновано власне трактування фінансового стану підприємства. Досліджено методи та прийоми оцінки фінансового стану підприємства. Проаналізовано фактори, що здійснюють вплив на фінансовий стан підприємства. Виявлено проблеми управління фінансовим станом вітчизняних підприємств та розглянуто можливі шляхи їх вирішення. Визначено основні шляхи вдосконалення фінансового стану підприємства.

Ключові слова: фінансовий стан, аналіз фінансового стану, платоспроможність, фінансова стабільність, показники ліквідності та платоспроможності, показники рентабельності, показники ділової активності, управління фінансовим станом.

Юрий Э.О., Руснак Т.В. ПУТИ УЛУЧШЕНИЯ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

В статье рассмотрены научные подходы к определению финансового состояния предприятия. На основе обобщения последних предложено собственную трактовку финансового состояния предприятия. Исследованы методы и приемы оценки финансового состояния предприятия. Проанализированы факторы, которые оказывают влияние на финансовое состояние предприятия. Выявлены проблемы управления финансовым состоянием отечественных предприятий и рассмотрены возможные пути их решения. Определены основные пути совершенствования финансового состояния предприятия.

Ключевые слова: финансовое состояние, анализ финансового состояния, платежеспособность, финансовая стабильность, показатели ликвидности и платежеспособности, показатели рентабельности, показатели деловой активности, управление финансовым состоянием.

Yurii E.O., Rusnak T.V. WAYS TO IMPROVE THE FINANCIAL STATE OF THE ENTERPRISE IN MODERN CONDITIONS

In the article the scientific approaches to the definition of financial state of the enterprise. On the based on the generalization of the latter offered their own interpretation of financial state of the enterprise. Identified methods and techniques of assessing the financial state of the enterprise. Analyzed the factors influencing the financial state of the enterprise. Revealed problems of management of the financial state of domestic enterprises and possible ways of their solution. Offered the basic ways of improving the management of financial state of enterprises.

Keywords: financial status, analysis of financial condition, solvency, financial stability, liquidity and solvency indicators, profitability indicators, business activity indicators, financial state management.

Постановка проблеми. В теперішніх умовах нестабільності економічного розвитку, що характеризуються масовою збитковістю вітчизняних підприємств різних форм власності результативність прийнятих рішень як на мікро- так і на макрорівні, залежить від результатів та якості оцінки фінансового стану цих підприємств. Основною умовою їхнього виживання на ринку є швидкість їхньої адаптації до змін зовнішнього та внутрішнього середовища. Тому на даному етапі важливим питанням є розробка і вдосконалення дієвого механізму

аналізу та управління фінансового стану підприємства, за допомогою цілого комплексу показників, що будуть характеризувати різні складові діяльності. Адже одним з головних принципів ефективного функціонування підприємства є забезпечення його стабільної, безперебійної та прибуткової діяльності, зі своєчасним виконанням взятих зобов'язань перед іншими суб'єктами господарювання, власниками, найманими працівниками та державою.

На сьогоднішній день для підприємств є важливим аналіз таких елементів, як фінан-

сова стійкість, платоспроможність, ділова активність та рентабельність, що безпосередньо дасть можливість оцінити ефективність фінансово-господарської діяльності. Тобто оцінка комплексу показників дає можливість визначити фактори які безпосередньо впливають на фінансовий стан підприємства та своєчасно прийняти необхідні управлінські рішення для його покращення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок в дослідження фінансового стану та шляхів його вдосконалення на підприємстві зробили як зарубіжні, так і вітчизняні вчені, а саме: І.В. Данильчук [1], здійснив дослідження сутності фінансового стану та пошук управлінських рішень щодо забезпечення його ефективності, О.М. Рудницька [2], розкрила сутність і значення фінансового стану та шляхи його покращення на вітчизняних підприємствах, О.А. Сарапіна [3], дослідила методику та напрямки вдосконалення системного аналізу фінансового стану підприємства та інші.

Аналіз досліджень та результатів наукових праць, присвячених досліджуваній темі, виявили необхідність удосконалення як теоретичних, так і практичних розробок з питань покращення фінансового стану підприємства та зумовили формування мети даної статті.

Формулювання цілей статті. Основним завданням дослідження є визначення сутності фінансового стану підприємства, підходів до його аналізу та оцінки, а також основних шляхів покращення фінансового стану підприємства з метою уникнення банкрутства.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасних економічних умовах підприємства будь-яких форм власності мають на меті забезпечити стабільний, безперервний виробничо-збутовий процес із високим рівнем рентабельності та своєчасним виконанням взятих зобов'язань перед партнерами, кредиторами, державою та найманими працівниками. Досягнення такого результату можливе лише за регулярної оцінки фінансового стану підприємства, з метою своєчасного реагування на зміни в зовнішньому середовищі, адже швидкість адаптації підприємства до мінливості ринку є істотною перевагою в конкурентній боротьбі. Також визначальною умовою для підтримки фінансового стану суб'єкта господарювання на належному рівні є дотримання одного з основних принципів комерційного розрахунку: отримання максимального прибутку при здійсненні мінімальних витрат. Отже, актуальності набуває

проблема повноцінної та своєчасної оцінки фінансового стану з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Перш за все необхідно визначити сутність фінансового стану підприємства, на основі аналізу підходів до його визначення в сучасній економічній літературі. Так, Сарапіна О.А. розглядає фінансовий стан як ступінь забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами для здійснення ефективної господарської діяльності, а також своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями [3, с. 48].

Рудницька О.М. в своїх роботах зазначає, що фінансовий стан – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів [2, с. 133].

Гужавіна І.В. під фінансовим станом підприємства розуміє фінансовий стан підприємства як результат усіх форм діяльності як суб'єкта господарювання, з одного боку, та як результат такої діяльності справляє ключовий вплив у майбутній зміні проявів діяльності підприємства, що формує його «подальший поточний стан» [4, с. 111].

Отже, аналіз представлених в економічній літературі визначень фінансового стану підприємства дало змогу сформулювати власне трактування даного поняття: фінансовий стан підприємства – це комплексна характеристика фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання в певному періоді, що визначає ступінь забезпечення підприємства фінансовими ресурсами та ефективність їх використання, його прибутковість, рівень фінансових ризиків та своєчасність проведення розрахунків за своїми зобов'язаннями.

Фінансовий стан характеризує конкурентоспроможність підприємства на ринку, його потенціал у діловому співробітництві, аналізує, наскільки гарантовані економічні інтереси самого підприємства та його партнерів у фінансових та інших відносинах. Завдання аналізу фінансового стану підприємства змінюються залежно від зацікавленості різних груп користувачів аналітичним матеріалом. Всі користувачі на основі результатів аналізу роблять висновки щодо напрямків своєї діяльності та доцільності співпраці з досліджуваним підприємством, ґрунтуючись на його фінансовій звітності [3, с. 48]. Осо-

бливо велику цінність становить інформація для органів державного управління та місцевого самоврядування, оскільки, спираючись на неї, вони мають обґрунтовувати рішення у сфері інвестиційної, грошово-кредитної, бюджетної, податкової, а також в інших важливих галузях життєдіяльності держави та суспільства. Обґрунтування управлінських рішень в економічній сфері неможливе без широкого використання інформації про фінансовий стан підприємств, які є основними суб'єктами економічних відносин. Водночас у контексті реалізації інноваційно-інвестиційної моделі розвитку економіки України стає актуальним завдання комплексного підходу до оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання [5, с. 69].

Тому аналіз фінансового стану підприємства повинен здійснюватися за допомогою розрахунку комплексу показників, що характеризують всі складові діяльності суб'єкта господарювання. Адже фінансовий стан залежить від результатів фінансово-господарської, виробничої та комерційної діяльності і в свою чергу пошук резервів для його відновлення буде здійснюватися по всіх цих ланках діяльності. До основних таких показників належать [6, с. 13]:

1) показники ліквідності (показники абсолютної, поточної та загальної ліквідності, показники ліквідності балансу), що дають оцінку достатності поточних активів підприємства для покриття його поточних зобов'язань, тобто можливість суб'єкта реалізувати свої активи з метою погашення заборгованості перед банками, постачальниками, бюджетом, працівниками;

2) показники платоспроможності підприємства (коефіцієнт співвідношення активів та довгострокових зобов'язань, нерозподіленого прибутку до активів, показники відновлення/втрати платоспроможності тощо), що характеризують здатність підприємства своєчасно та в повному обсязі виконати свої зобов'язання перед кредиторами.

3) показники фінансової стійкості (коефіцієнт фінансової стабільності, фінансового левериджу, коефіцієнт автономії, коефіцієнт забезпечення, маневреності власного капіталу тощо), дають змогу оцінити ступінь залежності підприємства від позикових ресурсів та ступінь фінансового ризику;

4) показники ділової активності (фондовіддача, тривалість операційного та фінансового циклу, оборотність дебіторської та кредиторської заборгованості та ін.), дають оцінку

ефективності використання суб'єктом власних коштів;

5) показники рентабельності підприємства (рентабельність активів, рентабельність капіталу, рентабельність виробництва тощо), які дають можливість зробити висновок про прибутковість діяльності суб'єкта господарювання.

Зумовити виникнення кризових явищ на підприємстві та навіть призвести до його банкрутства та ліквідації або навпаки вплинути на отримання суб'єктом господарювання додаткових вигод можуть різні чинники середовища підприємства. До основних таких, належать: зовнішні, або екзогенні (які не залежать від діяльності підприємства) та внутрішні, або ендогенні (що залежать від підприємства). Детальніше чинники впливу на фінансовий стан підприємства можна розглянути на рис. 1.

Отже, розглянувши систему факторів впливу на фінансовий стан підприємства, можна сказати, що найбільшу увагу в процесі його управління необхідно звертати на чинники внутрішнього впливу, адже саме цими елементами суб'єкт господарювання може управляти. А саме, здійснювати ефективний менеджмент та маркетинг з метою управління ринками збуту, контролю за діяльністю конкурентів та своєчасного реагування на виникнення нових можливостей для підприємства. Не допускати накопичення на підприємстві великої кількості товарно-матеріальних цінностей та запасів, що не приносять прибутку, а призводять до витрат (тривале зберігання може призвести до псування продукції, а також до додаткових витрат фінансових та людських на її утримання та обслуговування).

Також важливим внутрішнім чинником впливу на фінансовий стан підприємства є наявність стратегії розвитку. Стратегія підприємства повинна сприяти покращенню та розвитку діяльності суб'єкта господарювання, формуванню резервів, ефективному використанню наявних фінансових ресурсів та підвищенню потенціалу підприємства в умовах коливання кон'юнктури ринку.

В умовах світової фінансової кризи проблема фінансової нестабільності та загрози банкрутства є дуже актуальною. Як показує практика, за умов економічної нестабільності, зростання темпів інфляції, частих змін законодавчої бази та високих цін на енергоресурси, у багатьох підприємств виникають проблеми з платоспроможністю, що у разі невжиття заходів може призвести до банкрутства. За останній період в Україні спостерігається тенденція до збільшення кількості порушених справ про

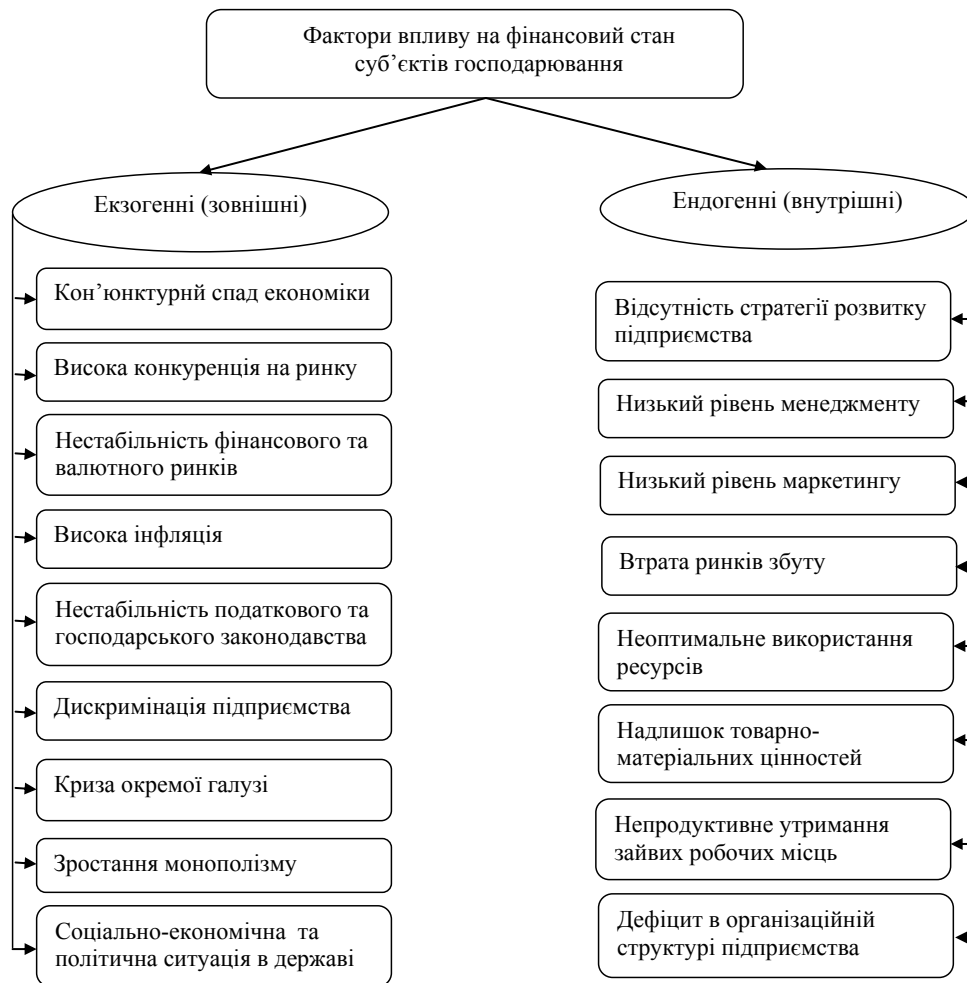

Рис. 1. Фактори впливу на фінансовий стан суб'єктів господарювання

Джерело: складено автором на основі дослідження [7]

банкрутство. Тому дуже важливо забезпечити своєчасне виявлення та вирішення проблем фінансового стану підприємства [8, с. 151].

Для забезпечення ефективного управління та покращення фінансового стану на кожному підприємстві необхідними є розроблення й забезпечення реалізації основних напрямів вдосконалення фінансового стану. Ці шляхи мають бути адаптованими до особливостей та цілей функціонування, фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, аспектів функціонування цього підприємства на ринку, мети збутової політики, особливостей та якості менеджменту, завдань його стратегії розвитку і фінансової ментальності власників. Отже, розглянемо шляхи вдосконалення фінансового стану підприємства на рис. 2

Отже, розглянувши напрями вдосконалення фінансового стану підприємств можна сказати, що основними заходами є дії щодо збільшення вхідних грошових потоків, а саме сприяння зростанню виручки від реалізації

продукції. Проте, щоб досягти збільшення виручки потрібно звернути увагу на обсяги виробництва або постачання, обсяги реалізації та ціну одиниці продукції, що реалізується. Щоб збільшити обсяги реалізації, треба максимально вдосконалити та активізувати збутову політику підприємства. Стимулювати продажі можна різними шляхами, зокрема: наданням знижок покупцям, застосуванням сезонних акцій та розпродажів, помірним зменшенням цін, застосуванням масової реклами, використанням персонального продажу. Для підприємств різних видів економічної діяльності, вищезазначені методи стимулювання продажів будуть персональними. Тип заходів залежить від особливостей конкретного підприємства та обраної ним стратегії маркетингу. Також головним внутрішнім резервом збільшення вхідних грошових потоків підприємства є зниження собівартості продукції та витрат. На кожному підприємстві залежно від його особливостей виділяють такі чинники, які впли-

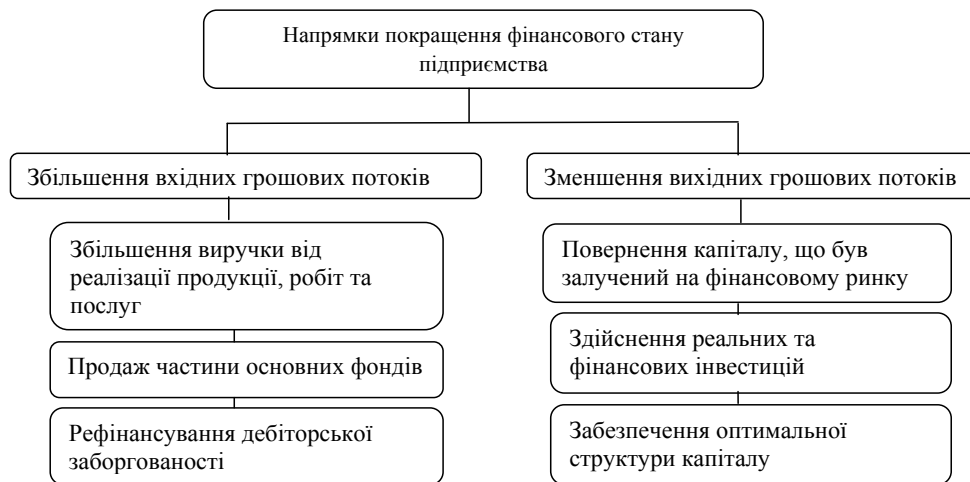

Рис. 2. Напрями покращення фінансового стану підприємства

Джерело: складено автором на основі дослідження [9]

вають на собівартість: обсяг виробництва, вартість сировини, різноманітність номенклатури та асортименту продукції, технічний рівень виробництва його відповідність сучасним досягненням науково-технічного прогресу, організаційна структура підприємства та забезпечення належних умов праці, ціна одиниці продукції, що реалізується [9, с. 187]. Основним напрямком зниження собівартості продукції може стати зменшення виробничих витрат та пошук сировини та матеріалів за вигіднішими цінами. Також доцільно при орієнтації на зниження собівартості доцільно звернути увагу на зниження трудомісткості, що можна досягти шляхом механізації та автоматизації виробництва, застосуванням прогресивних технологічних новинок, заміною або модернізацією застарілого обладнання. Підвищення продуктивності праці, також може стати фактором зниження собівартості, якого можна досягти шляхом забезпечення належних умов праці, матеріальним стимулюванням працівників, застосуванням системи бонусів та премій за належне виконання та перевиконання поставлених планів, а також вдосконаленням професійних вмій та навичок працівників, шляхом організації навчань, семінарів або практичних виїздів.

Наступним напрямком збільшення вхідних грошових потоків може бути рефінансування дебіторської заборгованості. Основними формами рефінансування є факторинг, форфейтинг та облік векселів. До заходів рефінансування дебіторської заборгованості відноситься також комплекс процедур примусового стягнення заборгованості, зокрема й за позовом до господарського суду [9, с. 187].

Проте, перед тим як застосовувати вищезазначені методи рефінансування необхідно, перш за все, вжити заходів щодо оптимізації обсягів дебіторської заборгованості. Необхідно обрати найбільш вигідні форми оплати та строки розрахунків зі споживачами. Можна застосувати поняття попередньої оплати із визначенням термінів остаточного розрахунку, адже з метою збільшення обсягів реалізації та стимулювання збуту, в умовах жорсткої конкуренції, відстрочки платежу не уникнути.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що основна мета дослідження фінансового стану підприємства, це оперативне прийняття управлінських рішень з метою уникнення фінансової кризи на підприємстві, швидкого реагування на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища, здійснення заходів спрямованих на відновлення та зростання платоспроможності підприємства, його прибутковості при належному рівні ліквідності та фінансової стійкості.

В умовах своєчасного прийняття рішень та впровадження заходів, спрямованих на вдосконалення фінансового стану в довгостроковому періоді, підприємство може відновити свій майновий потенціал. Також забезпечити в умовах високої конкуренції стабільне положення на ринку та високу ділову репутацію перед партнерами, власниками, кредиторами, бюджетом, а також перед власними працівниками з питань забезпечення гідних умов та оплати праці. Отже, проведення аналізу фінансового стану підприємства є з одного боку результатом функціонування суб'єкта господарювання, а з іншого – виявляє перспективи для його розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Данильчук І.В. Сутність фінансового стану підприємства та пошук управлінських рішень щодо забезпечення його ефективності. Економічний вісник університету: Збірник наукових праць. 2011. №17/2. С. 105-108.
2. Рудницька О.М., Біленська Я.Р. Шляхи покращання фінансового стану українських підприємств. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2009. № 649: Логістика. С. 132–138.
3. Сарапіна О.А. Системний аналіз фінансового стану підприємства: методика та напрями вдосконалення. Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2012. Вип. 2. С. 47-58.
4. Гужавіна І.В. Вдосконалення методики аналізу та визначення фінансового стану підприємства. Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер.: Економіка. 2012. Вип. 20. С. 110-114.
5. Юрій Е.О. Вдосконалення методики оцінки фінансового стану підприємств в контексті регулювання їх економічної поведінки у мінливому середовищі / Е.О. Юрій, В.В. Прядко, В.К. Євдокименко, М.В. Карвацький // Регіональна економіка. 2012. №1. С. 69-80.
6. Богацька Н.М., Галюк О. В. Фінансовий стан підприємства та шляхи його покращення в бізнес-процесах підприємства. Молодий вчений. 2013. № 2(02). С. 12-16.
7. Корнеєва Н. О., Шаповалова І. О. Шляхи покращення фінансового стану підприємств. Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Економічні науки. 2013. Вип. 5.1. С. 55-60.
8. Юрій Е.О. Рейтингування підприємств в системі методів діагностики банкрутства. Наукові праці Національного університету харчових технологій. Економічні науки. К. : НУХТ, 2010. Вип. 36. С. 151-155.
9. Ладунка І.С. Шляхи покращення фінансового стану підприємств в сучасних економічних умовах. Економіка і суспільство: зб. наук. праць Мукачівського державного університету. №5. Мукачєво, 2016. С. 185-188.

REFERENCES:

1. Danylchuk I.V. (2011) Sutnist finansovoho stanu pidpriemstva ta poshuk upravlinskykh rishen shchodo zabezpechennia yoho efektyvnosti [The essence of the financial state of the enterprise and the search for management decisions to ensure its effectiveness]. Economic Herald of the University: Collection of scientific works, no. 17/2, pp. 105-108.
2. Rudnytska O. M., Bilenska Ya.R. (2009) Shliakhy pokrashchannia finansovoho stanu ukrainskykh pidpriemstv [Ways to improve the financial state of Ukrainian enterprises]. Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic", no. 649, pp. 132-138.
3. Sarapina O. A. (2012) Systemnyi analiz finansovoho stanu pidpriemstva: metodyka ta napriamy vdoskonalennia [System analysis of the financial state of the enterprise: methodology and directions of improvement]. Bulletin of the Agrarian Science of the Black Sea Region, vol. 2, pp. 47-58.
4. Huzhavina I.V. (2012) Vdoskonalennia metodyky analizu ta vyznachennia finansovoho stanu pidpriemstva [Improvement of the methodology of analysis and determination of the financial condition of the enterprise]. Scientific notes [National University of Ostroh Academy], vol. 20, pp. 110-114.
5. Yurii E.O., Priadko V.V., Yevdokymenko V.K., Karvatskyi M.V. (2012) Vdoskonalennia metodyky otsinky finansovoho stanu pidpriemstv v konteksti rehuliuвання yikh ekonomichnoi povedinky u minlyvomu seredovishchi [Improvement of enterprises financial condition evaluation methodics in the context of their economic behaviour regulation in variable environment]. Regional economy, no. 1, pp. 69-80.
6. Bohatska N.M., Haliuk O.V. (2013) Finansovyi stan pidpriemstva ta shliakhy yoho pokrashchennia v biznes-protsesakh pidpriemstva [Financial state of enterprise and ways of his improvement in business-processes of the enterprise]. Young scientist, no. 2(02), pp. 12-16.
7. Kornieva N. O., Shapovalova I.O. (2013) Shliakhy pokrashchennia finansovoho stanu pidpriemstv [Ways to improve the financial condition of enterprises]. Scientific Herald of V.O. Sukhomlynskyi Nikolaev State University. Series: Economic Sciences, vol. 5.1, pp. 55-60.
8. Jurii E.O. (2010) Reitynhuvannia pidpriemstv v systemi metodiv diahnostryky bankrutstva [Rentering enterprises in the system of bankruptcy diagnostics methods]. Scientific works of the National University of Food Technologies. Economic sciences, vol. 36, pp. 151-155.
9. Ladunka I.S. (2016) Shliakhy pokrashchennia finansovoho stanu pidpriemstv v suchasnykh ekonomichnykh umovakh [Ways to improve the financial condition of businesses in today's economy]. Economics and Society: collection of scientific works of Mukachevo State University, no. 5, pp. 185-188.